

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

mes **METK**

**Teadmussiirde pikaajaline programm
põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas
riigihange nr 222076**

Aianduse valdkonna aruanne

Poolaasta-aruanne: 01. jaanuar 2023 – 30. juuni 2023

Eesti Maaülikool,
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda,
Eesti Toiduainetööstuse Liit,
Maaelu Edendamise Sihtasutus,
Mahepõllumajanduse Koostöökogu,
Maaelu Teadmuskeskus
(Põllumajandusuuringute Keskus.
Eesti Taimekasvatuse Instituut).

Juuli 2023

Sisukord

Sissejuhatus	1
Aianduse valdkonna I poolaasta tegevuste ülevaade	2
Vaarika kasvatustehnoloogia infopäev	2
Aianduse visioonikonverents 2023	3
Aiandusfoorum.....	4
Turbapõhiste kasvusubstraatide alternatiivid ning nende kasutamisevõimalused lille- ja köögivilja taimede kasvatamisel	7
Viinapuude haigused ja võralõikus ning sordid	8
Valdkonna tulemuslikkuse analüüs	10
Tegevused 2023. aastaks on lõppenud.....	11

Sissejuhatus

Hankelepingu nr 222076/7 aianduse valdkonna tellimuse täitjad on Eesti Maaülikool (edaspidi EMU) ja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (edaspidi EPKK).

Tegevusvaldkonnas tegutsevate ettevõtjate ja nende töötajate teadmiste taset on vaja tõsta selleks, et kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid tootmise parendamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks, suurendada läbimüüki ja lisandväärtust ning suurendada ressursitõhusust ja parandada keskkonnahoidu.

Programm katab järgmiseid valdkondi: avamaa köögiviljandus, katmikaiandus, puuviljandus, marjakasvatus, uute aiakultuuride introduksioon. Programmi teemad:

- **Olemasolevad ja uued tehnoloogiaid ning innovaatilised lahendused** (agrotehnika, sordid, viljavaheldus, aedade rajamine, niisutus, koristamine, säilitamine jne) aianduskultuuride viljelemisel avamaal ja kasvuhoones (hõlmab ka paljundusmaterjali tootmist);
- **Lisandväärtuse** loomine ja **tootearenduse** võimalused;
- **Müügiedendus** ja finantsalased teadmised: müügiedenduse teemadel jagatakse teadmisi, mis käsitlevad turustamiskeskonna analüüsimist, hinnakujundust, turustuskanali või vahendajate valimist, müügi- ja reklaamitööd, kliendiinfosüsteemi loomist ja haldamist. Lisaks tutvustatakse tootjarühmade ja –organisatsioonide toimimise alaseid teadmiseid. Finantsalaste teadmiste tõstmine eelkõige tootmise tasuvuse, kulude ja tulude analüüsi teemadel.

Aianduse valdkonna tellimuse 2023. aastaks kinnitas valdkonna nõukogu 01. novembril 2022. Tellitud kokku 5 tegevust: 2 konverentsi, 1 infopäev ja 2 esitlustegevust. Eeldatav maksumus on 49 200 eurot. Tellimuse täitmise eest vastutab ja valdkonna tegevusi koordineerib Eesti Põllumajandus- Kaubanduskoda (EPKK).

Aianduse valdkonna I poolaasta tegevuste ülevaade

1. Infopäev, 6 akadeemilist tundi „Vaarika kasvatustehnoloogia infopäev“, 25 osalejat
2. Konverents 1 välislektoriga „Aianduse visioonikonverents 2023“ 77, osalejat
3. Konverents “Aiandusfoorum”, 101 osalejat
4. Esitlus “Turbapõhiste kasvusubstraatide alternatiivid ning nende kasutamise võimalused lille- ja köögivilja taimede kasvatamisel”, 9 osalejat
5. Väike esitlus “Viinapuude haigused ja võralõikus ning sordid”, 28 osalejat

Vaarika kasvatustehnoloogia infopäev

Aeg ja koht: 31. mai 2023,

Koht: Polli aiandusuuringute keskus. Korraldaja: Eesti Maaülikool

Infopäev ja ettekanded on veebis leitav: <https://www.pikk.ee/sundmus/infopaev-vaarika-kasvatustehnoloogia/>

Osalejate arv: 25 osalejat (registreerunud 26). Pooled osalejatest on ettevõtjad, osales pikaaegse kogemusega ettevõtjaid ja mõneastase vaarikakasvatuse kogemusega algajaid.

Eesmärk: Vaarika kasvatustehnoloogia ja erinevate võimaluste tutvustamine.

Teemad päevakavas

- Vaarika kasulikkus inimese tervisele ja bioaktiivsed ühendid, sensorite omaduste hindamine. Reelika Rätsep EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskus
- näiteid väetusplaanist vaarikakasvatuses, väetistest ja taimekaitsevahenditest Indrek Teder, Baltic Agro AS
- ülevaade taasviljuva (sügisel viljuva) vaarika sortidest ja Polli aiandusuuringute keskuses läbi viidud sordivõrdluskatse tulemusest - Reijo Simson EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskus
- Tedre talu 25 aastase vaarikakasvatuse kogemusest ja Grouseberry OÜ vaarikaseemnete täieliku väärindamise projektist, lisandväärtusega toodetest - Kadri Kalmus Tedre talu ja Grouseberry OÜ, Peeter Laurson EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskus
- ülevaade erinevates riikides nähtud vaarika kasvatustehnoloogilistest võimalustest - Ave Kikas, Peeter Laurson EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskus
- Polli aiandusuuringute keskuse vaarika sordivõrdluskatsetega tutvumine Ave Kikas
- tutvustus Polli keskuse külmhoidlast ja töötlemisvõimalustest Kersti Kahu

Infopäev Polli saalis ja istanduses

Tagasiside: Osalejad jäid infopäevaga rahule, tagasiside oli positiivne ja osalenud toovad välja, et sündmuse sisu on ülevaatlik ning praktiline. Algajad ettevõtjad said innustust vaarikaistandike rajamiseks ja kogenud vaarikakasvatajatel tekkis huvi rakendada uuemaid kasvatustehnoloogilisi lahendusi. Infopäev täitis oma eesmärgi antud sihtgrupile. Arutelu tekkis toodete valmistamise osas.

Edaspidisteks info- või esitluspäevadeks esitatud soovid on järgmised: talvekahjustuste leevendamise võimalustest, talvekindlastest sortidest, sordivõrdluse tutvustamine, vaarikakahjuritest ja -haigustest.

Aianduse visioonikonverents 2023

Aeg ja koht: 13.04.2023, 13:00-18:00, Klaara-Manni Puhkemaja

Korraldaja: Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

Sündmuse kohta leiab infot: <https://www.pikk.ee/sundmus/aianduse-visioonikonverents-2023/> ja <https://www.aiandusliit.ee/visioonikonverents-2023/>

Kõik ettekanded on järgivaadatavad Eesti Aiandusliidu kodulehel www.aiandusliit.ee.

2023 aasta konverents keskendus Läti näitele ja Eesti tootjate lugudele – Läti köögiviljakasvatus, ilutaimede kasvatus, katmikala aiandus, õunakasvatus ja väärindamine. Mida õpiti COVID kriisist, mida on kaasa toonud Läti ja meie tootjale sõda Ukrainas ja kuidas sõjast tingitud energiakriisiga kohaneda.

Konverentsi teemad:

- Kuidas läheb Läti aiandustootjatel? **Marite Gailite** *Läti köögiviljakasvatajate Ühistu "Latvijas darznieks" valdkonna peaekspert*
- Süsiniku jalajälje hindamine - miks ja kuidas? **Sirli Pehme**, *Civitta Eesti OÜ jätkusuutlikkuse valdkonnajuht*
- Mihkel Saar Puukool – kahekümne viies kevad, **Mihkel Saar**, *puukooli omanik ja juht*
- Väikeettevõtte maal: üksikala vs. mitmevõistlus. Jaanihanso (hilinenud) viisaastakuraport. **Alvar Roosimaa**, *Jaanihanso Siidrikoja omanik ja juht*

Kokkuvõttes sai Aiandusvisiooni konverentsi osalejatele pakkuda laiaulatuslikku teadmiste ja kogemuste pagasit aiandusvaldkonnas ning võimaldas avardada nende arusaamu ja perspektiive selle olulise sektori kohta. Aiandusvisiooni konverentsi osalejad said uusi mitmekülgseid teadmiseid. Nad said ülevaate Eesti Aiandusliidu tegevusest, mis aitas neil paremini mõista sektori hetkeseisu ja arengusuundi kodumaal.

Sissevaade Läti aiandustootjate olukorda: Marite Gailite esitlus Läti köögiviljakasvatajate Ühistust "Latvijas darznieks" andis osalejatele ülevaate Läti aiandustootjate olukorrast ning võimaldas neil saada teadmisi naaberrigi kogemustest.

Sirli Pehme tutvustas süsiniku jalajälje hindamise olulisust ja meetodeid. Osalejad said teadmisi sellest, kuidas hinnata oma aiandustegevuse mõju keskkonnale ja kuidas jätkusuutlikumalt tegutseda.

Mihkel Saar jagas oma kogemusi ja teadmisi puukooli omanikuna ning juhina. Osalejad õppisid sellest ettekandest strateegiate, väljakutsete ja võimaluste kohta puukooli valdkonnas. Alvar Roosimaa esitles oma viisaastakuraportit väikeettevõtte maal, võrreldes üksikala ja mitmevõistluse lähenemist. Osalejad said teada erinevaid aspekte, mis mõjutavad väikeettevõtte edu maapiirkondades.

Tagasiside ja analüüs:

Eelarve kärpest tulenevalt kestis konverents pool päeva, Osalejaid kohapeal 41, veebis eelregistreeritud osalejaid 36. Osalejatest 44 (koos veebiga) on ettevõtjad või aiandusettevõtete töötajad, ülejäänud ametnikud/koolide õpetajad/EMÜ õppejõud/eraisikud

Tagasiside on positiivne, sisule ja lektoritele antud hinded valdavalt väga head ja head. Tagasisides toodi eraldi välja positiivsena, et konverents toimus ainult aiandusnimestele ja eraldi eelnevate aastate EPA messist. Vastaja tundis, et see oli võimalus omavahel rohkem ja privaatsemalt suhelda.

Ettepanekud korralduse ja tehnilise teeninduse osas –

- järgnevatel konverentsidel soovitakse kuulda Leedu/Poola kogemust uuesti (lähinaabrid ja -turud);
- biotõrjest ja uutest taimekaitse võimalustest mahetootmises/olukorras, mil taimekaitsevahendeid ei ole piisavalt;
- uutest IT lahendustest aiandustootmises;

Paluti samal tasemel jätkata; järgmine kord kui toimub, siis oodatud on suurem rõhk Eesti aianduse (edu)lugudele ja uus toimumisaeg võiks olla sügisel

Aiandusfoorum

Aeg ja koht: 8. märts 2023. Koht: Polli aiandusuuringute keskus ja veebiülekanne.

Korraldaja: Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

Osalejate arv: 101 osalejat, kellest 38 osales kohapeal ja 63 osales veebis. Registreerud oli 148 osalejat. Osalejaid oli üle Eesti. Kokku registreerus osalema kahe osalemisviisi vahel 148 osalejat.

Sündmus on leitav veebist: <https://epkk.ee/8-03-2023-epkk-konverents-aiandusfoorum-2023/> ja

<https://www.pikk.ee/sundmus/epkk-konverents-aiandusfoorum-2023/>

Konverents on järelvaadatav:

<https://video.saundland.ee/aiandusfoorum/>

Teema: Aiandussektori tulevik ja võimalused

- Millises seisus on aiandus täna ja millised on tuleviku väljavaated? Madis Pärtel, Maaeluministeriumi asekanstler
- Aiandussektori võimalused uuel programmiperioodil. Madis Pärtel, Maaeluministeriumi asekanstler
- Maaelu Edendamise Sihtasutuse meetmed. Marina Kütt, Maaelu Edendamise Sihtasutuse analüütik
- Kas elektri kõrge hind on uus normaalsus? Einari Kisel, Targa linna tippkeskuse partnerlussuhete ja strateegia juht

Soovijatele ringkäik Polli Aiandusuuringute Keskuse laboris ja Polli õunade degustatsioon

Polli õunad Foto: EPKK

Teema: Koostöö võimalused ja turustamine

- TÜ Taluturu kogemus ühistegevuses. Merle Vall, TÜ Taluturg tegevjuht
- Metsaühistu kogemuslugu. Priit Põllumäe, Keskühistu Erametsa tegevjuht
- Kuidas jõuab Eesti aiandussaadus poe lettidele? Külli Krimberg, Coop Eesti Keskühistu ostujuht

Teema: Õppetunnid ja edulood

- Suurima köögiviljakasvataja Sagro kogemuslugu. Kalle Reiter, AS Sagro endine juht
- Kadarbiku tegemised läbi kolme kümnendi. Veiko Pak, Kadarbiku Köögivili OÜ tegevdirektor

Tagasiside andis iga neljas osaleja ehk kokku 25 osalejat, kellest 14 osales konverentsil veebis ja 11 kohapeal. Osalejad hindasid Aiandusfoorumi korraldust heaks ja suurepäraseks. Konverents toimus suure tuisu ja väga libedate teeoludega päeval. Oleme tänulikud, et kohale tuli oodatud osalejatest (keda oli 41) 38 osalejat.

Ettekannetest said kõige kõrgema tagasiside Kalle Reiter ja Kristjan Pak. Kalle Reiter jagas ettekandes oma kogemuslugu Sagro loomisest ja müügist ning Kristjan Pak tutvustas pereettevõtte tegevusi, tulevikuplaane, edulugusid ja õpetlikke kogemusi. Mõlemale lektorile esitati väga mitmeid küsimusi ja kuulajaid huvitasid nende kogemused tuntuvalt tugevalt.

Täiendavast tegevuseks oli huvitegevus konverentsi lõunapausi järgselt, kus anti võimalus tutvuda Polli Aiandusuringute keskusega ekskursiooniga liitudes, näha ruume ja kuulata koostöö võimalustest. Teises saalis toimus samal ajal Polli õunasortide degustatsioon. Mõlemates tegevustes osales kümnekond inimest.

Aiandusfoorumi tagasiside on innustav ja tunnustav, vastajad tänavad konverentsielamuse eest, kiidavad sündmust ja soovivad, et tase säiliks ja sündmuseid saadaks jätkuv edu. Tagasisides on kriitilise poole pealt välja toodud päeva liiga tihe ajakava, ajavähesus täiendavate küsimuste küsimiseks lektoritelt ja veebiülekande sujuvus osadel jälgijatel (14st vastajast 2 on märkinud veebiülekande keskpäraseks, ülejäänud heaks ja suurepäraseks).

Osalejad tõid välja päevast enim meelde jäänud faktid. Märgiti:

- Oluline on ühistegevus, ja on veel piisavalt võimalusi turul tegutsemiseks (nt marjad jms)
- Kui vähe suuri Eesti puu-ja köögiviljakasvatajaid meil on ja kui keeruline on neil hakkama saada, sest turuolukord raske, ainult toetused tagavad edu enamasti.
- Sain kinnitust mõttele, et aiandusliku tootmise üks suuremaid probleeme on puuduv tööjõud. Seedri puukooli stipendiumid Räpina aianduskoolis. Tegelemine mitte ainult mahtudega vaid mitmekesisusega.
- Hea töötaja on eduka aiandusettevõtte oluline osa.
- Iga tootja võiks ise seista hea selle eest, et tal oleks potentsiaalne kvalifitseeritud tööjõud (tulevikus) olemas.
- Tuleb oma tegevusi rohkem ära kasutada.
- Aiandussaaduste turustamise teema.
- Alati tuleb koostada tegevuskava, püstitada eesmärgid ja vaadata, milline on ettevõtte erinevate osade toimetulek ja tasuvus.
- Loodan, et arendatakse Veiko Paki mõtet edasi ja tulevikuks planeeritakse aiasaaduste hoiustamistoetus koguste järgi sarnaselt Soomega. Selliselt jaksaksime kohalikku puuvilja kevadeni pakkuda.
- Teadmine, et aiandusega tegeleja on omamoodi "hull" inimene. :D

- Elektri hinna prognoos
- Aiandus elab edasi. Väga pooldan Elmar Zimmeri mõtet arutelupaneelis, et toetustega aedade rajamisel, tuleks hiljem minimaalne saak ka nendelt saada. Toetused ja saagi arvestus peaks käima käsikäes. See oleks üks samm isevarustatuse suurenemiseks.
- Aiandus on huvitav
- Eesti aiandus on jätkusuutlik.
- Eestlastel on raske moodustada ühistuid.
- optimistlik vaade tulevikku aianduse teemadel.

Pilt 1. Aiandusfoorumi moderaator Kaisa Vahtmäe, EPKK ja lõunapausi huvitegevus Polli õunte degustatsioon

Kokkuvõttes oli tegemist väga sisuka konverentsipäevaga, ms on aiandusvaldkonnas tegutsevate inimeste jaoks aasta üks oodatuid sündmuseid. Polli sobib toimumiskohaks ideaalselt ja sama konverents võiks toimuda seal ka edaspidi. Lõunastele lisategevustele tasub tulevikus arvestada rohkem aega. Ja lektorite ettekannete vahele pisut lisa-aega küsimuste küsimiseks.

Lisapausid on konverentsil füüsiliselt viibijatele alati erilise väärtusega, sest pauside aeg annab võimaluse suhelda valdkonnakaaslastega, luua uusi kontakte ja jagada oma kogemusi teistega.

Pilt 2 Aiandusfoorum (foto EPKK)

Turbapõhiste kasvusubstraatide alternatiivid ning nende kasutamise võimalused lille- ja köögivilja taimede kasvatamisel

Aeg ja koht: 13. juunil 2023. Eesti Maaülikooli Mahekeskuses

Ürituse info veebil: <https://www.pikk.ee/sundmus/esitluspaev-alternatiivsed-kasvusubstraadid-aiakultuuridele/>

Esitlustegevuse osalejate arv: 9 osalejat (registreerus 11). Osalejad olid valdavalt tootjad.

Eesmärk: tutvustada Eesti aiandustootjatele erinevaid turbale alternatiivseid kasvusubstraate sihitusega taimede ettekasvatuseperioodile või lühikesele kasvutsüklile. Päev oli jagatud kaheks: loengute osa ja katsetaimede esitus.

Sisu/teemad: Leila Mainla andis ülevaate OÜ Kanepi Aiandi kasvuhuones läbi viidud vähendatud turbaga substraadi katsest (joonis 4). Katse liikideks olid ripp-pelargoon (*Pelargonium peltatum*) sort Toscana® Medio `Teske Lavender` ja mugulbegoonia (*Begonia x tuberhybrida*) sort Nonstop® `Joy Yellow`. Katsevariandid olid: turvas 100% ehk kontrollvariant, tatrakestad 30% turvas 70%, tatrakestad 50% turvas 50%, Bioon 50% turvas 50%, lambavill 30% turvas 70%, Fiberboost ja Ecoboost. Bioon on biogaasi kääritusjärgist valmistatud väetis. Fiberboost ja Ecoboost on Kekkilä vähendatud turbasisaldusega (vastavalt 75-80% ja 55% turvast) valmissubstraadid. Ilutaimedega tehtud katses selgus, et nii pelargoonile kui ka begooniale ei sobinud vill 30% (begoonial suremus 100%) ja tatar 50% substraadisegud (begoonial suremus 47%) (joonis 2). Taimed olid madalamad ja kompaktsemad ning vähem harunenud. Kuigi pelargooni taimedel katsevariantides vill 30% ja tatar 50% suremust ei olnud, siis oli neis variantides ja ka tatar 30% segus taimede kasv oluliselt väiksem võrreldes turbaga. Mugulbegooniale ei sobinud ka substraadisegu tatar 30%, kus taimede suremus oli 33%. Samas ellu jäänud begoonia taimed (joonis 2 fotodel näha) olid võrdlemisi ilusad. Positiivse külje pealt selgus, et pelargoonil soodustas katse lõpuks taimede kasvu Fiberboost ja Ecoboost ning Bioon50 oli võrdväärne turbaga. Mugulbegoonial soodustas oluliselt taimede kasvu Bioon 50% ning Ecoboost ja Fiberboost olid turbaga võrdväärsed. Esialgsete tulemuste põhjal võib järeldada, et turba osakaalu suvelillede kasvatamisel on võimalik vähendada poole võrra säilitades või isegi parandades taimede kasvu võrreldes turbasubstraadis kasvanud taimedega. Turba alternatiiv peab olema kultuurtaimele sobiliku pH-ga. Substraadi mõju hindamine jätkub laboris ja osa andmeid (taimede biomassid, substraadi ja lehtede mineraalelementide sisaldused) on veel tulemas. Substraate tutvustati ka tudengitele ja 2024.a. kevadel valmib ka magistritöö.

Priit Põldma rääkis alternatiivsetest substraatidest aiakultuuride kasvatamisel ja andis ülevaate köögiviljadega (lehtsalat ja kurk) tehtud alternatiivsete substraatidega katsetulemustest (joonis 5). Esitlustegevuse tarbeks kasvatati jääsalat 'Frillice' AS Grüne Fee Eesti kasvuhuones ning lühiviljaline kurk 'Alex' Kaidar Kivi Kuusiku talu FIE kasvuhuones. Katsevariandid olid: turvas 100% ehk kontrollvariant, tatrakestad 30%/ turvas 70%, Bioon 100%, Bioon 50%/turvas 50%, lambavill 30%/ turvas 70%, Fiberboost ja Ecoboost. Bioon 100% ja tatrakestad (30%) ei sobinud kummagi köögivilja kasvatamiseks, sest enamus taimedest ei tärganud või hukkusid peale tärkamist nädala jooksul. Bioon 50% segus turbaga oli sobilik, kuigi taimed olid visuaalselt veidi ebaühtlasemad ning heledamate lehtedega. Lambavilla (30%) ja turba segu ei sobinud kurgi taimede kasvatamiseks, sest osa taimi hukkus tärkamisjärgselt ning ülejäänud olid kasvus kängus. Puidukiududega segatud turvas, Kekkilä kasvuturbas, Fiberboost ja Ecoboost osutusid kõige sobivaimateks substraatideks jääsalati ja kurgi taimede kasvatamisel.

Joonis 1 Vasakul Priit Põldma ja paremal Leila Mainla osalejatele katse tulemusi tutvustamas. Fotod: V. Sulg.

Joonis 2 Ilutaimede substraadisegude katsevariandid. Fotod: U. Moor ja K. Karp.

Esitluspäeva toimumiskohta oli laudadele pandud katses kasutatud substraadisegud ja nende komponendid ning katsetaimed. Esitluspäeva teises pooles näidati katsetaimi ja substraate ning arutletud katsetulemuste üle.

Joonis 3. Katsetaimede esitlus ja arutelu. Fotod: V. Sulg.

Tagasiside: saadud tagasiside põhjal täitis esitluspäev oma eesmärgi antud sihtgrupile. Vestlus ja arutelu toimus nii ettekannete ajal kui taimede juures (joonis 6). Osalejad jäid päevaga rahule ja kiideti nii korraldust kui ettekandeid.

Viinapuude haigused ja võralõikus ning sordid

Aeg: 5. mail. Koht: Järiste Veinitalu (Kõrtsi talu, Aiamaa küla Nõo vald, Tartumaa ja EMÜ Rõhu katsejaam (Õunaaia tee 5, 61409 Rõhu küla, Tartu linn)

Esitlustegevuse info leitav [Viinapuude haiguste, võralõikuse ja sortide esitluspäev \(pikk.ee\)](http://Viinapuude_haiguste_võralõikuse_ja_sortide_esitluspäev_(pikk.ee)) ja info liikus ka Eesti Maaülikooli sotsiaalmeedias.

Osavõtjate arv: Esitluspäeval osales 28 inimest. Registreerus 38 inimest ja 10 jäi tulemata, ilmselt mõjutas ka väga külm ilm lumesajuga. Osavõtjate hulgas oli nii laua- kui ka veinimarjade tootmisega alustajaid ja ka juba kogemustega marjade ja veinide tootjaid.

Päevakavas:

- Viinapuude võra kujundamise võimalused tunnelis. Martin Sööt (loeng/esitlus toimub koos näidetega viinapuude kasvatamise tunnelis Järiste Veinitalus)
- Viinapuude talvekaitse võimalused avamaa istandikus. Kadri Karp (loeng/esitlus toimus Rõhu katseaia istandikus)
- Võralõikuse ja pistokste valmistamise praktiline osa. Kadri Karp ja Mariana Maante-Kuljus

Kulud:

- Materjalid. Toetuse asendamine (postid, posti kaitsed, traadid, klambrid), kemikaalid, analüüsid ja esitluspäeva kulud. Kulud seoses autokasutusega.
- Töötasu. Vaatlusandmete kogumine (fenoloogilised vaatlused, talvekahjustuste, haiguste hindamine ja patogeenide määramine), tulemuste analüüs. Toetuse remont, postidele aukude puurimine, rohimine, taimekaitsetööd. Võra hooldustööd. Esitlusalal on erineva vanusega 300 viinapuud (Istutatud 2007. ja 2021. aastal), millele tehti esitluspäevaks näidiseks erinevad lõikusviisid erinevatel aegadel.

Esitluspäeva eesmärgiks oli tutvustada erinevaid viinapuude võra kujundamise viise vastavalt sortide eripärale avamaal ja tunnelis.

Järiste Veinitalus tutvustasime erinevaid akuga lõikuse kääre (Joonis 7). Viinapuude võra hooldus on üks mahukamaid töid ja akukäärid võimaldavad oluliselt seda tööd kergendada ja suurendada töö efektiivsust. Seejärel rääkis Martin Sööt veinimarjade kasvatamisest tunnelis ja avamaal ning näitas erinevaid kujunduse viise. Sort 'Hasanski Sladki' on tuntud ühe talvekindlama sordina ja seetõttu on võimalik kõrge tüvega võra kujundamist ka avamaal. Näha olid erinevad võrad, kus sai näidata, kuidas mõne aastaga kujundada kõrge tüvi ja kuidas lõigata viljaoksi. Tunnelis olid kõrge tüvega sordi 'Marquet' taimed. Taimed olid küll tunnelis ja kõrge tüvega, kui vaatamata sellele olid uued võrsed esitluspäevale eelneval ööl saanud olulisi öökülma kahjustusi. Oluliselt hilisema arenguga madala kahe tüvega sordid 'Regent' ja 'Rondo' ei olnud veel kasvu alustanud ja seetõttu olulisi kahjustusi ei olnud. Madala tüve puhul on aga suvel võrsete kasv tugev ja suvine hooldus töömahukam.

EMÜ Rõhu katseaias tutvustati erinevaid lõikusviise sortidel 'Zilga' ja 'Hasanski Sladki'.

- Sügisel ja talvel okste lupjamine
- Sügisene ja kevadine pikk ja lühike võralõikus
- Talveks võrade varjutamine varjutuskangaga
- Noorte taimede võraharude kujundamine

Viinapuude pungad olid juba paisunud ja võis näha, et viinapuudele sobib ka sügisel kohe pärast saagikorjet lõikus. Sel ajal on lihtsam istandikku koristada, sest lehed on veel okstel kinni. Eriti oluline on see tunnelites, kus lehed langevad liiga hilja ja kipuvad hallitama. Võrreldes kevadise lõikusega olulist vahet pungade puhkemisele ei olnud. Kaitsevõrkude all olid näha ka valged oksad, mis näitas, et sügisel lupjamine võib olla mõju ka talvekindlusele. Pikk lõikus võib sobida sordile 'Zilga'. Sordil 'Hasanski Sladki' olid pikkade okste ülemised pungad siiski kahjustunud ja seda sügisese puuduliku puitumise tõttu. Samuti oli näha, kuidas saab viinapuid pistikutega paljundada ettekasvatusega, kui pistoksad pannakse kohe kasvukohale. Noorte taimedega näidati võra kujundamise alustamist. Seejärel said osavõtjad proovida ka ise pistikuid teha ja viinapuude lõikamist.

Järgmisel aastal uurimist vajavate teemadena tulid arutelu esile küsimused kevadkülmade kaitsest ja saagi kvaliteedi kohta. Missugused tehnoloogiad pidurdaksid taimede kasvu varakevadel, et vähendada öökülmakahjustusi. Samas aga missuguste tehnoloogiatega saab

paremini mõjutada viinamarjade küpsemist. Kas on võimalik vähendada hapete sisaldust ja suurendada suhkrute sisaldust ja kuidas arvestada seda veinitehnoloogia valikul. Jätkuvalt vajab selgitamist uus seadusandlus, mis on seotud veinimarjadega.

Joonis 4 Esitluspäev Järiste Veinitalus ja EMÜ Rõhu katseaias

Valdkonna tulemuslikkuse analüüs

Ühend PIP aianduse valdkonna 2023 tellimuse täitmist alustati märtsis ja muudatusi ei ole tehtud. Kõik tegevused said teostatud tähtaegselt ja osalejate arv oli piisav.

Infopäev “Vaarika kasvatustehnoloogia infopäev” oli praktiline õppepäev, kus tutvustati kogemustega ja algajatele vaarikakasvatajatele kasvatusnippe. Osalejatele meeldis sisukas infopäev ja praktilised näpunäited. Päeva loeti innustavaks ja inspireerivaks vaarika kasvatamisega tegelemisel. Infopäeva peeti sisukaks, informatiivseks ja huvitavaks ning esitati ka täiendavaid küsimusi. Kindlasti tuleb jätkata antud formaadiga - lühike infopäev veebi teel ühest konkreetsest kultuurist korraga. Samas vormis võiks läbi võtta kõik aiakultuurid. Info levitamist tuleb jätkata sama sagedusega ja kanalites, kuna info jõudis sihtgrupini.

Konverents „Aianduse visioonikonverents 2023“ toimus vähendatud eelarvega ja tänu sellele sel aastal lühema ja veelgi kompaktsemana. Sellest hoolimata oli konverents edukas ja osavõtt piisav. Kokku osales 77 kuulajat, kes valdkonnaspetsialistidena jagunesid osalema kohapeale ja veebi. Visioonikonverents andis hea läbilõike kodumaistest kogemuslugudest ja trendidest ning kõrvutas sinna ka Läti kogemuse. Tegemist on tulemusliku konverentsiga, millel osalejad peegeldasid tagasisides tänulikkust sündmuse toimumisele, sest selle raames on hea kohtuda valdkonnakaaslastega.

Konverents Aiandusfoorum oli selle poolaasta kõige rahvarohkem sündmus, kus osales 101 kuulajat üle Eesti. Aiandusfoorumi päevakava oli sisutihed ja informatiivne, täis põnevaid kogemustlugusid, ülevaadet ministeeriumi poolelt, vaadet kaubandusest ja taimekasvataja arvamus. Päev lõppes sisuka aruteluga, kus arutleti teemal „Võimalused aiandussektori kasvamiseks ja arenemiseks“. Kahjuks oli päeva lõpuks saalis kuulajaid väga vähe. Veebis kuulati päev lõpuni suurema osakaaluga. Üks osaleja märkis ära ka noorte puudumise Pollis kohapeal. Saame järeltada, et noored konverentsikuulajad eelistasid veebis osalemist ja registreerisid end juba ettenägelikult veebi osalema.

Esitlus “Turbapõhiste kasvusubstraatide alternatiivid ning nende kasutamisevõimalused lille- ja köögivilja taimede kasvatamisel” oli praktiline ja suurte ettevalmistustega esitlus, kus tutvustati erinevaid substraate ja näidati ka esimesi tulemusi erinevate substraatide kasutamisest. Päeva mahtusid ka alternatiivsete substraatide tutvustus aiakultuuride kasvatamisel. Esitluspäev oli sisukas, õpetlik ja kogemusi pakkuv. Silmaringi avardas aruteluring, kus arutleti päeval õpitut, nähtut ja lisati sinna ka isiklikud senised kogemused.

Väike esitlus “Viinapuude haigused ja võralõikus ning sordid” oli täis praktilisi ja õpetlikke teadmisi, kus õpetati kasutama asendamatu tööriistu nagu akukäär ja näidati erinevaid võralõikamise tehnoloogiasid. Osalejate poolt tuli palju küsimusi ja see kinnitas, et sarnasel teemal on infopäevad oodatud ka tulevikus.

Tagasisidest selgub, et info sündmuste kohta liigub kõige mõjusamalt korraldajate infokanalite kaudu. Samas saab olla info levitamine veelgi parem ja tõhusam. Sündmuste info võiks jõuda ka kõige väiksemate ettevõtete ja asjaarmastajateni. Sedasi areneb valdkond veelgi tõhusamalt ja arengu- ja teadmistetase on ühtlasem kogu Eestis. Teadmised, esitlused ja infopäevad võiksid olla kättesaadavad kõigile.

Tagasisides ja sündmuste korraldamise faasis on selgunud, et ootused on salvestamistele ja järelvaatamisele. Sündmused, mis on salvestatavad võiksid olla tulevikus kõik talletatud, et nende mõju oleks pikem ja laiahaardelisem.

Tagasiside andjatest rohkem kui pooled märkisid, et soovivad korraldatavate sündmuste infot saada edaspidi otse oma e-posti aadressil, et saaks võimalikult varakult planeerida aja vajalikul koolitusel osalemiseks. Samuti märgiti, et turustamise nõuete osas saadi olulist informatsiooni, mida töös kasutada ja et praktikute ettekanded on ka edaspidi väga oodatud. Täiendame jooksvalt valdkonna infolisti, et sihtgruppi tulevaste sündmuste osas õigeaegselt informeerida.

Tegevused 2023. aastaks on lõppenud.

Koostöö valdkonna tellimust täitvate partneritega on olnud professionaalne, suhtlemine vajaduspõhine ja asjakohane. 2023. a. tellimuse täitsime täies mahus.

Partnerite kokkuvõtete põhjal koostas aruande
Marge Mänd, EPKK projektijuht
marge@epkk.ee